

บทที่ 3

การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตข้าวสาลีไทยและระบบการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวสาลี

การถ่ายทอดเทคโนโลยีระบบการผลิตข้าวสาลีนั้น มุ่งเน้นการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก พร้อมทั้งเป็นการต่อยอดความรู้ความชำนาญของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวสาลีเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ ตั้งแต่ การคัดเลือกพันธุ์บริสุทธิ์ การขยายพันธุ์ การตรวจสอบจนถึงการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ ซึ่งได้กำหนดพื้นที่ปลูกของเกษตรกรผู้นำเป็นแปลงสาธิตเชิงปฏิบัติการและไม่มี การสนับสนุนปัจจัยการผลิต ดำเนินการที่หมู่บ้านเวียงเหนือ ตำบลเวียงเหนือ โดยถ่ายทอดเทคโนโลยีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ การคัดเลือกพันธุ์ให้บริสุทธิ์และการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวสาลี ทั้งเทคโนโลยีการตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ เพื่อการจำหน่ายสู่อุตสาหกรรมอาหารสุขภาพและการตลาดและเจรจาธุรกิจกับบริษัทเอกชน ซึ่งเป็นความต้องการที่ชุมชน/กลุ่มเกษตรกรจะนำไปพัฒนาระบบการผลิตข้าวสาลีของกลุ่ม

ผลการดำเนินงานกิจกรรม

การดำเนินกิจกรรมในปีที่ 1 (1 มีนาคม 2551 – 28 กุมภาพันธ์ 2552)

นักวิจัยร่วมกับเจ้าหน้าที่จากศูนย์วิจัยข้าวแม่ฮ่องสอนเข้าไปพบปรึกษาและร่วมกันวางแผนการปลูกกับผู้นำกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวสาลีในช่วงที่ก่อนเริ่มการเพาะปลูกข้าวสาลี ผู้นำกลุ่มเกษตรกรได้ทดลองปลูกข้าวสาลีในสภาพไร่ ทางโครงการจึงได้เข้าเยี่ยมชมแปลงข้าวสาลีในสภาพไร่ พบว่าลำต้นของข้าวสาลีค่อนข้างที่จะเตี้ย เนื่องมาจากสภาพอากาศร้อนและความชื้นในดินต่ำ

โครงการได้เข้าตรวจสอบการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ของกลุ่มเกษตรกร ก่อนที่จะมีการเพาะปลูกพบว่า ลักษณะและวิธีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ของเกษตรกร ยังไม่เหมาะสมเท่าที่ควร โดยเฉพาะภาชนะในการเก็บเมล็ดพันธุ์ไม่ปิดมิดชิด เนื่องจากเมล็ดพันธุ์ของข้าวสาลีจะเป็นเมล็ดที่ไม่มีเปลือกหุ้ม ทำให้มีโอกาสถูกทำลายจากแมลงศัตรูเป็นผลให้เมล็ดมีความงอกเพียง 65-70 % จึงให้คำแนะนำแก่เกษตรกรว่าควรที่จะหาภาชนะและวัสดุมาห่อหุ้มเมล็ดให้มิดชิดและควรรมยาเพื่อป้องกันมอดหรือแมลงศัตรูอื่นๆ และควรทำการทดสอบความงอกของเมล็ดทุกๆ เดือนจนกว่าจะมีการเพาะปลูก

เกษตรกรปฏิบัติได้ตามคำแนะนำ มีการจัดหาภาชนะ คือเกษตรกรนำเมล็ดมาใส่ลงในถุงพลาสติกและใส่ไว้ในถังพลาสติกขนาดใหญ่ที่มีฝาปิดสนิทแล้วรมยาและฉีกรอยฝาปิดให้สนิท และมีการตรวจสอบความงอกของเมล็ดโดยในเบื้องต้นเจ้าหน้าที่จากศูนย์วิจัยข้าว

แม่ฮ่องสอนเป็นผู้ดำเนินการเป็นตัวอย่าง หลังจากนั้นแนะนำและสอนให้เกษตรกรสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองต่อไป

ภาพที่ 34 ตรวจสอบและปรึกษาหารือกับผู้นำกลุ่มเกษตรกรฯ ในวันที่ 14 ตุลาคม 2551 และแปลงปลูกข้าวสาลีในสภาพไร่ วันที่ 24 พฤศจิกายน 2551

เนื่องจากอยู่ในช่วงเตรียมการเพาะปลูกจึงมีการไปพบกับผู้นำกลุ่มเกษตรกรบ่อยครั้ง เพื่อสอบถามถึงปัญหาต่างๆ เพื่อที่จะเสนอแนวทางแก้ปัญหาได้ทันเวลา พร้อมทั้งสอบถามถึงจำนวนสมาชิกในกลุ่มเพื่อเตรียมการวางแผนจัดหา จัดสรรเมล็ดพันธุ์ให้แก่เกษตรกรได้ปลูกกันอย่างทั่วถึง และตรวจสอบแปลงปลูกข้าวสาลีในสภาพไร่ที่กำลังเจริญเติบโตอยู่ในระยะออกรวง และลงดูแปลงที่จะทำการปลูกข้าวสาลีของเกษตรกรและแปลงสาธิตการไ้ปุ๋ยในวันที่ 12 ธันวาคม 2551

ภาพที่ 35 นักวิจัยเข้าพบกับผู้นำกลุ่มเกษตรกรฯ ตรวจสอบแปลงปลูกข้าวสาลีในสภาพไร่

ตรวจเยี่ยมแปลงที่จะทำการปลูกข้าวสาลีและแปลงสาธิตการใช้ปุ๋ย วันที่ 12 ธันวาคม 2551 หลังจากมีการจัดทำแปลงสาธิตการทดสอบการใช้ปุ๋ย เพื่อหาวิธีการลดต้นทุนในการผลิตข้าวสาลี และภายหลังจากเกษตรกรได้ปลูกข้าวสาลี ได้เข้าตรวจดูแปลงปลูกข้าวสาลีเพื่อติดตามผลและประเมินผลในเบื้องต้น พบว่าข้าวสาลีมีอัตราการงอกที่ดี และยังไม่พบปัญหาในการผลิต

ภาพที่ 36 การตรวจเยี่ยมแปลงปลูกข้าวสาลีและแปลงสาธิตการทดสอบการใช้ปุ๋ย
ในวันที่ 7 มกราคม 2552

ผลจากการแนะนำการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ให้ถูกต้องและถูกวิธี และเกษตรกรได้ปฏิบัติตามคำแนะนำ ส่งผลให้เมื่อการตรวจสอบเปอร์เซ็นต์ความงอกของเมล็ดพบว่าเมล็ดพันธุ์มีเปอร์เซ็นต์ความงอกที่อยู่ในระดับดีมาก (85-90%) และเมื่อผู้นำกลุ่มเกษตรกรนำเอาเมล็ดไปแจกจ่ายให้กับสมาชิกกลุ่มนำไปเพาะปลูกพบว่าเมล็ดข้าวสาลีมีอัตราการงอกที่ดีมาก

เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อความงอกของเมล็ดข้าวสาลีในปีนี้นี้มาก เนื่องจากฤดูเพาะปลูกปี 2550/51 เมล็ดข้าวสาลีที่ปลูกมีอัตราการงอกต่ำ เป็นผลมาจากการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ที่ไม่ถูกต้องและถูกวิธีแต่สำหรับฤดูเพาะปลูกปี 2551/52 มีการงอกที่ดีซึ่งเป็นผลมาจากการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ข้าวสาลีที่ดีและมีการทดสอบความงอกสม่ำเสมอก่อนปลูก

จากนั้นได้ตรวจดูแปลงปลูกข้าวสาลีเพื่อติดตามผลและประเมินผลในเบื้องต้น พบว่าข้าวสาลีมีเจริญเติบโตอยู่ในระยะการแตกกอ และยังไม่พบปัญหาในช่วงที่ข้าวสาลีกำลังเจริญเติบโตนี้การตรวจเยี่ยมแปลงหรือพบปะ/หารือกับผู้นำกลุ่มเกษตรกร เพื่อจะได้สอบถามถึงปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านการผลิต หรืออื่นๆ ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะแก้ปัญหาได้ทันเวลา

ภาพที่ 37 แปลงสาธิตการทดสอบการใช้ปุ๋ย ข้าวสาลีอยู่ในระยะแตกกอ

ภาพที่ 38 การตรวจเยี่ยมแปลงปลูกข้าวสาลีของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวสาลีในวันที่ 14 มกราคม 2552

การดำเนินกิจกรรมในปีที่ 2 (1 มีนาคม 2552 – 28 กุมภาพันธ์ 2553)

การตัดพันธุ์ข้าวสาลีให้บริสุทธิ์

การถ่ายทอดเทคโนโลยีการตัดพันธุ์ข้าวสาลีให้บริสุทธิ์ก็เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่โครงการได้เข้ามาดำเนินกับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวสาลี ซึ่งผลที่คาดว่าจะได้รับคือเกษตรกรได้รับความรู้ สามารถปฏิบัติการตัดพันธุ์ข้าวสาลีให้บริสุทธิ์ กิจกรรมนี้จะเริ่มดำเนินการเมื่อข้าวสาลีเจริญเติบโตอยู่ในระยะออกรวง ซึ่งเป็นระยะที่สามารถสังเกตได้ง่ายต่อการถอนพันธุ์ปนทั้ง ซึ่งขณะนี้ข้าวยังอยู่ในระยะตั้งท้อง ซึ่งได้เริ่มดำเนินการในวันที่ 9 เดือนมีนาคม 2552 โดยเริ่มดำเนินกิจกรรมถ่ายทอดเทคโนโลยีการตัดพันธุ์ข้าวสาลีให้บริสุทธิ์ร่วมกับเจ้าหน้าที่จากศูนย์วิจัยข้าวแม่ฮ่องสอน พร้อมกับนักศึกษาฝึกงานจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง

ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการตัดพันธุ์ข้าวสาลีให้บริสุทธิ์ในครั้งนี้ได้ร่วมกับเจ้าหน้าที่จากศูนย์วิจัยข้าวแม่ฮ่องสอน โดยขั้นต้นได้ชี้แจงถึงความสำคัญและสาเหตุที่จะต้องตัดพันธุ์ข้าวสาลีให้บริสุทธิ์ให้แก่เกษตรกรและนักศึกษาฝึกงานได้เข้าใจ หลังจากนั้นได้บ่งชี้ลักษณะที่จะสังเกตได้ในระยะออกรวงนี้พร้อมกันนี้ได้ชี้แจงถึงลักษณะเด่น ๆ ของข้าวสาลีพันธุ์ฝาง 60 ซึ่งเป็นพันธุ์ที่เกษตรกรใช้ปลูก เช่น ใบมีขนาดใหญ่ เขียวเข้ม เป็นมันมีไข (wax) เคลือบผิวใบ ซึ่งพันธุ์ปนที่พบส่วนใหญ่จะมีลักษณะใบยาวและแคบ เป็นต้น

ภาพที่ 39 นักวิจัยในโครงการ เจ้าหน้าที่จากศูนย์วิจัยข้าวแม่ฮ่องสอน นักศึกษาฝึกงาน ร่วมกับเกษตรกร เดินตรวจแปลงเพื่อถอนพันธุ์ปน ที่แปลงสาธิตบ้านเวียงเหนือ

จากการถ่ายทอดเทคโนโลยีการตัดพันธุ์ข้าวสาลีให้บริษัทให้แก่ผู้นำเกษตรกรบ้านเวียงเหนือ (นายอินชม วรรณสุข) และจากการประเมินผลพบว่า เกษตรกรมีความสนใจ อีกทั้งยังมีความเข้าใจถึงเหตุผลที่จะต้องตัดพันธุ์ข้าวสาลีให้บริษัท และมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถแยกแยะ จำแนกลักษณะพันธุ์อื่นๆ ที่ปะปนในแปลงข้าวสาลีของตนเองได้ ซึ่งจากการสังเกตทำให้ทราบว่าเกษตรกรสามารถปฏิบัติได้ ซึ่งในปีต่อไปและเกษตรกรสามารถที่จะนำเอาเทคโนโลยีดังกล่าวถ่ายทอดให้แก่เพื่อนเกษตรกรด้วยกันได้

ภาพที่ 40 เจ้าหน้าที่จากศูนย์วิจัยข้าวแม่ฮ่องสอนอธิบายถึงความสำคัญและขั้นตอนการตัดพันธุ์ข้าวสาลีให้บริษัทที่แปลงสาธิตของเกษตรกรบ้านเวียงเหนือ

ภาพที่ 41 ตรวจสอบแปลงปลูกข้าวสาลีบ้านเวียงเหนือ ต.เวียงเหนือ เมื่อวันที่ 9 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2552

ทางโครงการได้ติดตามผลและประเมินผลการปลูกข้าวสาลีของเกษตรกรทุกๆ ระยะการเจริญเติบโตจนกระทั่งการเก็บเกี่ยว ทุกครั้งการติดตามได้สอบถามปัญหาและอุปสรรคต่างๆในการผลิตข้าวสาลี ทั้งนี้เพื่อจะได้ให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาต่างๆได้ทันที

ภาพที่ 42 แปลงข้าวสาลีระยะสุกแก่ของเกษตรกรบ้านเวียงเหนือ ต.เวียงเหนือ อ.ปาย

ภาพที่ 43 เครื่องมือที่ใช้และวิธีในการเก็บเกี่ยวข้าวสาลีของเกษตรกรบ้านเวียงเหนือ

ภาพที่ 44 ลักษณะการตากเมล็ดข้าวสาลีของเกษตรกรบ้านเวียงเหนือ

ด้านการตลาดของข้าวสาลี

เกษตรกรเป็นผู้เจรจาต่อรองธุรกิจกับภาคเอกชนเอง โดยที่โครงการ ร่วมให้คำปรึกษา ข้อมูลต่างๆ เพื่อประโยชน์ที่เป็นประโยชน์คุ้มค่าเหมาะสมทั้งด้านเกษตรกรและภาคธุรกิจ ซึ่งใน ฤดูปลูก 2551/52 เกษตรกรวางแผนการจัดสรรผลผลิตเอาไว้ กล่าวคือประมาณการณผลผลิตที่ จะได้ 23 ตัน แบ่งเก็บไว้เป็นเมล็ดพันธุ์เพื่อปลูกในปีถัดไป 3 ตัน ขายให้กับบริษัท 26 ตันและ อีก 1 ตัน ไว้สำหรับไม่เป็นแบ่งขายในตัวเมืองปาย และแบ่งขายให้แก่ร้านค้าบ้าง เช่นร้าน จำหน่ายเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพเพื่อนำไปเพาะทำน้ำข้าวสาลี เป็นต้น

การดำเนินการผลิตของเกษตรกร โดยทางโครงการได้สอบถามจาก นายอินชม วรรณสุข ทำให้ทราบว่า ในพื้นที่ 2 ไร่ ปลูกข้าวสาลีในปี 2551/52 ได้ผลผลิตจำนวน 800 กิโลกรัมต่อไร่ มี รายการที่เป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ ดังต่อไปนี้

ในช่วงของการเตรียมแปลง ส่วนใหญ่จะใช้แรงงานของตนเองแต่จะมีค่าใช้จ่ายของส่วน ของการกำจัดวัชพืช เช่น สารเคมีกำจัดวัชพืช ค่าแรงงาน เป็นต้น

ระหว่างการดูแลตลอดการเจริญเติบโต ใช้น้ำทั้งหมด 2 กระสอบ โดยใช้น้ำสูตร 46 - 0 - 0 จำนวน 1 กระสอบและปุ๋ยสูตร 16 - 20 - 0 จำนวน 1 กระสอบ

การเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวสาลี เกษตรกรเก็บเกี่ยวด้วยตัวเองและมีเพื่อนเกษตรกรมา ช่วยเป็นลักษณะการเอาแรงกันระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวสาลี จะมีค่าใช้จ่ายเฉพาะค่าน้ำมัน เชื้อเพลิง

การนวดข้าวสาลีจะใช้เครื่องนวดขนาดใหญ่ติดท้ายรถ และจ้างแรงงานในการมัดและ หาบรวมทั้งแรงงานในการทำความสะอาดเมล็ดข้าวสาลี

ทั้งนี้ผู้นำกลุ่มเกษตรกรได้รับซื้อผลผลิตข้าวสาลีจากสมาชิกกลุ่มในปี 2551/52 ราคา 13 บาทต่อกิโลกรัม แต่ราคานี้จะไม่รวมค่าใช้จ่ายในการขนส่ง ซึ่งค่าใช้จ่ายในการขนส่งเมล็ด ข้าวสาลีจากอำเภอปาย ไปยังอ.เมือง จ.เชียงใหม่ ราคา กิโลกรัมละ 1 บาทและมีค่าใช้จ่ายในการ ทำความสะอาดเมล็ดข้าวสาลีต่อการเก็บรักษา เมื่อรวมค่าใช้จ่ายทั้งหมดดังที่ได้กล่าวมานี้ ทำให้ ต้นทุนผลผลิตข้าวสาลีเพิ่มเป็นกิโลกรัมละ 17 - 18 บาท ที่ผ่านมานำกลุ่มเกษตรกรสามารถ เจรจาราคากับบริษัทและขายเมล็ดข้าวสาลีได้กิโลกรัมละ 20 - 25 บาท ซึ่งราคาขึ้นอยู่กับ ระยะทางในการขนส่งผลผลิตข้าวสาลี ซึ่งจากการให้คำปรึกษา แนะนำรวมทั้งข้อมูลการตลาด กับผู้นำเกษตรกร พบว่าเกษตรกรสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลต่างๆ ในการเจรจาต่อรอง ราคาและจัดการการตลาดเองได้

สำหรับผลผลิตข้าวสาลีทั้งหมดของกลุ่มในปี 2551/52 พบว่าได้ผลผลิตรวมทั้งหมด 23.5 ตัน จากพื้นที่ทั้งหมด 80 ไร่ จำนวนเกษตรกรทั้งหมด 19 ราย และในปี 2552/53 พบว่ามี เกษตรกรให้ความสนใจในการปลูกข้าวสาลีเพิ่มขึ้น ทำให้มีเกษตรกรปลูกข้าวสาลีเพิ่มเป็น จำนวน 29 ราย รวมเป็นพื้นที่ทั้งหมด 112 ไร่ ซึ่งได้ดำเนินการปลูกไปแล้วในช่วงต้นเดือน

ธันวาคม 2552 พบว่าการงอกของข้าวสาลีเป็นที่น่าพอใจอย่างยิ่ง เนื่องจากเกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจและเชื่อมั่นการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ที่ถูกต้องวิธีที่ได้รับจากโครงการฯ

กิจกรรมอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากต้นทุนโดยส่วนใหญ่ของการปลูกข้าวสาลีมาจากการใช้ปุ๋ยเคมี ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยรองพื้นสูตร 15-15-15 และปุ๋ยเคมีสูตร 46-0-0 ซึ่งในปัจจุบันปุ๋ยเคมีดังกล่าวมีราคาสูงมากและในอนาคตราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงในเชิงลบกับเกษตรกร จึงจำเป็นต้องหาวิธีลดต้นทุนการผลิตลงเพราะสถานการณ์ราคาปุ๋ยดังกล่าวเป็นแรงกดดันให้เกษตรกรไม่ขยายพื้นที่ในการปลูกแนวทางลดต้นทุนจากการใช้ปุ๋ยโดยให้ปุ๋ยเคมีมีราคารวมตลอดการปลูกที่ถูกลงกว่า เช่นสูตร 46-0-0 หรือ 21-0-0 โดยแบ่งใส่หลายๆครั้ง (วิธีการหว่านปุ๋ย:ให้หว่านปุ๋ยหลังให้น้ำและระบายออกแล้ว โดยดินในแปลงยังแฉะอยู่ เพื่อให้ปุ๋ยละลายลงในดินและพืชได้ใช้) เพื่อเปรียบเทียบผลผลิตกับแปลงของเกษตรกรที่มีการปฏิบัติตามปกติ จึงได้ทำแปลงทดสอบและเรียนรู้ร่วมกับเกษตรกร โดยเมื่อข้าวสาลีอายุ 2-3 ใบ, เริ่มมีหน่อแรก (อายุ 5-6 ใบ), แดกกอ (3-4 หน่อต่อต้นหรือมีลำต้นตั้งตรงแล้ว) และออกรวง ทำการหว่านปุ๋ยเคมีสูตร 46-0-0 อัตรา 10 กก./ไร่/ครั้ง

การทดสอบวิธีการใส่ปุ๋ยเปรียบเทียบกับแปลงเกษตรกร ได้ทดสอบที่แปลงปลูกข้าวสาลีของนายอินชม วรรณสุ โดยลักษณะการใส่ปุ๋ยมีจำนวนทั้งหมด 4 กลุ่ม ดังนี้

- กลุ่มที่ 1 (F1) ใส่ปุ๋ยสูตร 46 – 0 – 0 จำนวน 3 ครั้ง ดังนี้
  - ครั้งที่ 1 เมื่อข้าวสาลีอายุ 2 – 3 ใบ
  - ครั้งที่ 2 เมื่อเริ่มมีหน่อแรก (อายุ 5-6 ใบ)
  - ครั้งที่ 3 เมื่อแดกกอ (3-4 หน่อต่อต้นหรือมีลำต้นตั้งตรงแล้ว)
- กลุ่มที่ 2 (F2) ใส่ปุ๋ยสูตร 46 – 0 – 0 จำนวน 4 ครั้ง ดังนี้
  - ครั้งที่ 1 เมื่อข้าวสาลีอายุ 2 – 3 ใบ
  - ครั้งที่ 2 เมื่อเริ่มมีหน่อแรก (อายุ 5-6 ใบ)
  - ครั้งที่ 3 เมื่อแดกกอ (3-4 หน่อต่อต้นหรือมีลำต้นตั้งตรงแล้ว)
  - ครั้งที่ 4 เมื่อออกรวง
- กลุ่มที่ 3 (F3) ใส่ปุ๋ยสูตร 46 – 0 – 0 ผสมกับปุ๋ยสูตร 16 – 20 – 0 จำนวน 4 ครั้ง ดังนี้
  - ครั้งที่ 1 เมื่อข้าวสาลีอายุ 2 – 3 ใบ
  - ครั้งที่ 2 เมื่อเริ่มมีหน่อแรก (อายุ 5-6 ใบ)
  - ครั้งที่ 3 เมื่อแดกกอ (3-4 หน่อต่อต้นหรือมีลำต้นตั้งตรงแล้ว)
  - ครั้งที่ 4 เมื่อออกรวง
- กลุ่มที่ 4 (F4) ใส่ปุ๋ยสูตร 46 – 0 – 0 ผสมกับปุ๋ยสูตร 16 – 20 – 0 จำนวน 3 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 เมื่อข้าวสาลีอายุ 2 – 3 ใบ

ครั้งที่ 2 เมื่อเริ่มมีหน่อแรก (อายุ 5-6 ใบ)

ครั้งที่ 3 เมื่อแตกกอ (3-4 หน่อต่อต้นหรือมีลำต้นตั้งตรงแล้ว)

การใส่ปุ๋ยแบบ F1 และ F2 เป็นการแนะนำจากโครงการเพื่อเปรียบเทียบการใส่ปุ๋ยตามปกติของเกษตรกร (F3 และ F4) ผลจากการทดลองพบว่า

ความสูงของต้นข้าวสาลี

จากการวิเคราะห์ทางสถิติ (Analysis of Variance) ความสูงของต้นข้าวสาลีพบว่ามี ความแตกต่างกันทางสถิติ ($p \leq 0.05$) โดยการใส่ปุ๋ยแบบ F3 มีค่าเฉลี่ยความสูงของต้นข้าวสาลี สูงที่สุด (85.0 เซนติเมตร) รองลงมาได้แก่ การใส่ปุ๋ยแบบ F1 (84.7 เซนติเมตร) การใส่ปุ๋ยแบบ F2 (80.7 เซนติเมตร) และการใส่ปุ๋ยแบบ F4 ต้นข้าวสาลีมีค่าเฉลี่ยความสูงน้อยที่สุด (76.0 เซนติเมตร)

จำนวนเมล็ดต่อรวง

จากการวิเคราะห์ทางสถิติ (Analysis of Variance) จำนวนเมล็ดต่อรวงพบว่ามี ความแตกต่างกันทางสถิติ ($p \leq 0.05$) โดยการใส่ปุ๋ยแบบ F1 มีค่าเฉลี่ยจำนวนเมล็ดต่อรวงมากที่สุด (35 เมล็ดต่อรวง) รองลงมาได้แก่ การใส่ปุ๋ยแบบ F3 (33 เมล็ดต่อรวง) การใส่ปุ๋ยแบบ F2 (32 เมล็ดต่อรวง) และการใส่ปุ๋ยแบบ F4 มีค่าเฉลี่ยจำนวนเมล็ดต่อรวงน้อยที่สุด (29 เมล็ดต่อรวง)

น้ำหนัก 1,000 เมล็ด

จากการวิเคราะห์ทางสถิติ (Analysis of Variance) น้ำหนัก 1,000 เมล็ด พบว่ามี ความแตกต่างกันทางสถิติ ($p \leq 0.05$) โดยการใส่ปุ๋ยแบบ F1 มีค่าเฉลี่ยน้ำหนัก 1,000 เมล็ดสูงที่สุด (27.68 กรัม) รองลงมาได้แก่ การใส่ปุ๋ยแบบ F3 (26.16 กรัม) การใส่ปุ๋ยแบบ F2 (24.85 กรัม) และการใส่ปุ๋ยแบบ F4 มีค่าเฉลี่ยน้ำหนัก 1,000 เมล็ดน้อยที่สุด (21.39 กรัม)

จำนวนรวงต่อพื้นที่

จากการวิเคราะห์ทางสถิติ (Analysis of Variance) น้ำหนัก 1,000 เมล็ด พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ โดยการใส่ปุ๋ยแบบ F4 มีค่าเฉลี่ยจำนวนรวงต่อพื้นที่มากที่สุด (393 รวง) รองลงมาได้แก่ การใส่ปุ๋ยแบบ F3 (381 รวง) การใส่ปุ๋ยแบบ F2 (372 รวง) และการใส่ปุ๋ยแบบ F1 มีค่าเฉลี่ยจำนวนรวงต่อพื้นที่น้อยที่สุด (344 รวง)

ผลผลิต

จากการวิเคราะห์ทางสถิติ (Analysis of Variance) ผลผลิตที่ได้จากการคำนวณพบว่ามีความแตกต่างกันทางสถิติ ($p \leq 0.05$) โดยการใส่ปุ๋ยแบบ F1 มีค่าเฉลี่ยผลผลิตมากที่สุด (534.88 กิโลกรัมต่อไร่) รองลงมาได้แก่ การใส่ปุ๋ยแบบ F3 (530.48 กิโลกรัมต่อไร่) การใส่ปุ๋ยแบบ F2 (478.58 กิโลกรัมต่อไร่) และการใส่ปุ๋ยแบบ F4 มีค่าเฉลี่ยผลผลิตน้อยที่สุด (388.98 กิโลกรัมต่อไร่) ดังแสดงในตารางที่.....

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยองค์ประกอบผลผลิตและผลผลิตข้าวสาลี ในแปลงเกษตรกรบ้านเวียงเหนือ ปี 2551/52

การใส่ปุ๋ย	ความสูงต้น (เซ็นติเมตร)	จำนวนเมล็ดต่อ รวง	น้ำหนัก 1,000 เมล็ด (กรัม)	จำนวนรวง ต่อพื้นที่	ผลผลิตจากการ คำนวณ (กิโลกรัมต่อไร่)
F1	84.7 ^A	35 ^A	27.68 ^A	344 ^A	534.88 ^A
F2	80.7 ^{AB}	32 ^{AB}	24.85 ^A	372 ^A	478.58 ^{AB}
F3	85.0 ^A	33 ^A	26.16 ^A	381 ^A	530.48 ^A
F4	76.0 ^B	29 ^B	21.39 ^B	393 ^A	388.98 ^B
LSD (0.05)	5.77	3	3.34	55	115.87

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ยตามหลังด้วยอักษรที่เหมือนกันในสดมภ์ ไม่ต่างกันทางสถิติ ($p \leq 0.05$) โดยวิธี Least Significant Difference (LSD)

สรุปผลจากการทดลอง

ผลจากการทดลองการใส่ปุ๋ยที่โครงการแนะนำในแปลงข้าวสาลีเพื่อเปรียบเทียบกับการใช้ปุ๋ยตามปกติของเกษตรกรบ้านเวียงเหนือ ซึ่งการใช้ปุ๋ยที่โครงการได้แนะนำได้แก่ การใช้ปุ๋ย 46-0-0 จำนวน 3 ครั้ง (F1) และการใส่ปุ๋ย 46-0-0 จำนวน 4 ครั้ง (F2) พบว่า ผลผลิตที่ได้เมื่อวิเคราะห์ทางสถิติพบว่ามีความแตกต่างกันกับการใช้ปุ๋ยตามปกติของเกษตรกร (การใช้ปุ๋ย 46-0-0 กับ 16-20-0 จำนวน 4 ครั้ง (F3) และการใส่ปุ๋ย 46-0-0 กับ 16-20-0 จำนวน 3 ครั้ง (F4)) โดยผลผลิตข้าวสาลีที่ได้จากการใส่ปุ๋ยแบบ F1 สูงกว่าผลผลิตที่ได้จากการใส่ปุ๋ยแบบ F4 ของเกษตรกร และสูงกว่าผลผลิตที่ได้จากการใส่ปุ๋ยแบบ F3 ของเกษตรกร แต่ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ

การใส่ปุ๋ย 46-0-0 จำนวน 3 ครั้ง (F1) รวม 30 กิโลกรัมต่อไร่ การใส่ปุ๋ย 46-0-0 จำนวน 4 ครั้ง (F2) รวม 40 กิโลกรัมต่อไร่ การใส่ปุ๋ย 46-0-0 กับ 16-20-0 (F3) จำนวน 4 ครั้ง รวม 40 กิโลกรัมต่อไร่และการใส่ปุ๋ย 46-0-0 กับ 16-20-0 (F4) จำนวน 3 ครั้ง รวม 30 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่ง

ข้อมูลดังกล่าวเป็นอีกทางเลือกให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวสาลีได้ตัดสินใจเลือกการใส่ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนค่าปุ๋ยเคมีได้

จากผลการทดลองนี้สามารถให้คำแนะนำแก่เกษตรกรได้ว่า การใส่ปุ๋ยในการปลูกข้าวสาลีนั้น ควรที่จะเลือกการใส่ปุ๋ยในแบบ F1 เป็นการใส่ปุ๋ยโดยใช้ปุ๋ยสูตร 46 – 0 – 0 ในอัตรา 10 กิโลกรัมต่อไร่ต่อครั้ง ใส่ 3 ครั้ง รวม 30 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งวิธีดังกล่าวจะเป็นวิธีที่เหมาะสมและมีแนวโน้มจะช่วยลดต้นทุนค่าปุ๋ยเคมีได้เหมาะสมกับจำนวนผลผลิตที่ได้รับ

ภาพที่ 45 เก็บตัวอย่างข้าวสาลีจากแปลงทดสอบการใส่ปุ๋ย

สรุปผลการดำเนินกิจกรรม

การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตแป้งข้าวสาลีไทยและระบบผลิตเมล็ดพันธุ์ ซึ่งได้ดำเนินการกับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวสาลีบ้านเวียงเหนือ ตำบลเวียงเหนือพบว่าการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ข้าวสาลีนั้น เดิมทีเกษตรกรมีปัญหาในเรื่องของเมล็ดพันธุ์ที่มีเปอร์เซ็นต์ความงอกต่ำ เนื่องมาจากการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ที่ไม่ถูกต้อง ทางโครงการจึงได้ดำเนินการร่วมกับเจ้าหน้าที่จากศูนย์วิจัยข้าวแม่ฮ่องสอน ได้แนะนำวิธีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ที่ถูกต้องพร้อมทั้งถ่ายทอดเทคโนโลยีการตรวจสอบความงอกของเมล็ดพันธุ์ ซึ่งผลปรากฏว่าเมล็ดพันธุ์มีเปอร์เซ็นต์ความงอกเพิ่มขึ้นจากเดิม 65-70% เพิ่มขึ้นเป็น 85-90% ซึ่งผลเป็นที่น่าพอใจของเกษตรกร อีกทั้งเกษตรกรสามารถทำการตรวจสอบเปอร์เซ็นต์ความงอกได้ด้วยตนเอง

การคัดพันธุ์พันธุ์ข้าวสาลีให้บริสุทธิ์ เดิมทีเกษตรกรไม่มีการตรวจแปลงข้าวสาลีเพื่อถอนพันธุ์ปนอย่างจริงจัง ทางโครงการร่วมกับเจ้าหน้าที่จากศูนย์วิจัยข้าวแม่ฮ่องสอนจึงได้แนะนำให้ถ่ายทอดเทคโนโลยีการคัดพันธุ์ข้าวสาลีให้บริสุทธิ์เพื่อที่จะผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์ ซึ่งผลจาก

การประเมินพบว่าเกษตรกรมีความเข้าใจ มีความสามารถในการตัดพันธุ์ปูนได้ และปฏิบัติเองได้ในปีต่อไป พร้อมทั้งยังสามารถถ่ายทอดเทคโนโลยีดังกล่าวให้แก่เพื่อนเกษตรกรในกลุ่มได้

ในด้านการตลาดผู้นำกลุ่มเกษตรกรมีความสามารถหาตลาด และเจรจาต่อรองราคาจำหน่ายเมล็ดข้าวสาลีได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นแนวโน้มที่ดีของอาชีพเกษตรกรที่สามารถเลือกตลาดเพื่อจำหน่ายผลผลิตให้ได้ราคาที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับค่าใช้จ่ายแรงงาน ปัจจัยการผลิต และค่าใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกำไรที่พึงได้ อันจะเป็นกำลังใจที่จะคงอยู่ในอาชีพเกษตรได้อย่างถาวรสืบไป นอกจากนี้โครงการได้แนะนำให้กลุ่มคัดขนาดเมล็ดเพื่อจำหน่ายในตลาดผู้บริโภคเพื่อสุขภาพ ซึ่งจะได้ราคาสูงกว่าการจำหน่ายแบบละเมล็ด